

Pártunk Programja és a művelődés dimenziói

A pártprogram objektív és szubjektív vonatkozásai sokszoros egymásra hatásának teljes kiterjedésében és mélységében ragadja meg a történelem dialektikáját, az élet két alapvető — anyagi és szellemi — aspektusának szerves totalitásában.

A népgazdaság kiegyensúlyozott és gyors ütemű fejlődése alapján s a tudományos-műszaki forradalmat tükrözve szocialista nemzetünk kultúrája is kiteljesedőben van, a társadalmi és magánélet minőségének egyik lényeges tényezőjévé válik. Teljes mértékben megfelel ez pártunk koncepciójának, amelyben az élet-színvonal anyagi gyarapodása, a gazdasági és műszaki civilizáció növekedése nem öncél, hanem lényeges és szükséges, bár nem kizárólagos eszköze a legfőbb cél elérésének, az új típusú ember kialakulásának és fejlődésének.

Ebben az értelemben, minthogy a párt politikájának állandó középpontja, az egész gazdasági fejlődés döntő tényezője az ember, a párt Programja felfedi előttünk azt a kettős távlatot, melyből ezt az antropológiai kulcsproblémát szemügyre vehetjük: az ember mint a történelemalakító cselekvés alanya és egyidejűleg tárgya, a kommunizmus megközelítésének mértékében magát is alakítja, történelmi tudata tulajdon történelmének gyümölcse lévén. Más szóval állandóan változó anyagi és szellemi szükségletei nem az emberi személyiség külsőleges járulékaik, hanem szükségszerűen belülről fakadnak, összetettebbekké válnak és új alakot öltenek abban a mértékben, ahogyan az ember egy magasabb rendű társadalmi környezetet alkotója lesz.

A párt Programja nemcsak kijelöli az elérendő célokat, hanem meggyőzően bebizonyítja, hogy az elérésükért folytatott küzdelem szükséges folyamat, amelyben meghatározó módon kikovácsolódik az emberi személyiség. Ha például a társadalmi munka termelékenységének növekedése csakis a termelési folyamat gépesítése és automatizálása, a termelés és a munka tudományos megszervezése, szocialista gazdaságunk összes erőforrásainak kiaknázása révén valósulhat meg, akkor azok az igények, amelyek az ember iránt a tőle elvárt ismeretek és cselekvés síkján merülnek fel ennek a célnak az elérése érdekében, szükségszerűen egy új és magasabb rendű emberi minőséget határoznak meg, mint a megelőző szinten tételezettek. Vagyis a Program felvázolta történeti-társadalmi folyamat dimenzióit és az ember egyéni dimenzióit megbontathatlan dialektikus kölcsönhatás fűzi össze, melynek tényezői létrehívják és feltételezik egymást. A párt Programja ilyenformán az egyidejűleg társadalmi és emberi, anyagi és szellemi építés erővonalait összefoglaló Charta, amelyben az egyén—társadalom, ember—emberiség dialektikája a maga teljes szervességében és funkcionálisában feltárul. Az anyagi élet dimenzióinak új dimenziók felelnek meg az ember szellemi életében, s e két alapvető vonatkozás nemcsak kölcsönösen összefügg egymással, hanem feltételezi is egymást.

A kommunizmus felé vezető út nem képzelhető el az új típusú szellemiséggel, széles ismeretkörrel, filozófiailag megalapozott, tudományos világnézettel és élet-felfogással rendelkező ember nélkül, aki képes cselekvően hozzájárulni egy magasabb rendű társadalom megvalósításához. „Csak a társadalom minden egyes tagja öntudatának emelésével, a munkában való részvétele fokozásával s a társadalom általános érdekei iránti felelősség erősítésével lehet megvalósítani a társadalom tömegek általi vezetésének magasabb rendű, kommunista formáját, amelynek keretében a nép saját akarata szerint alkotja történelmét.” — írja a Program. A szakadatlan tökéletesedésnek ez a történelmi folyamata társadalmilag és egyénileg egy-séges folyamat, melynek szervessége az evidencia erejével ható, objektív szükség-szerűség.

Ebben a perspektívában a párt Programja a cselekvés háttérétalanul tág keretét biztosítja szocialista művelődésünk számára. A kultúra mind az új értékek alkotása, mind pedig a már meglévő értékek elsajátítása tekintetében új dimenziókkal gazdagodik, szerepe a társadalmi életben a kommunizmus megközelítésének

mértékében állandóan nő. A műveltségre törekvés teljességgel megszűnik csupán a szellemi élet ékessége lenni, mindinkább az ember belső szükségletévé válik, egyéni és társadalmi létformává. A kétkezi munka fokozatos közeledése a szellemihez, a falu a városhoz, az egész gazdasági tevékenység magas fokú szerveztsége, a termelés automatizálása és kibernetizálása, a szocialista demokratizmus elmélyülése, a társadalmi viszonyok folytonos tökéletesedése, egyszerűen a dolgozók egyre teljesebb tudatosságú részvétele a szocialista és kommunista társadalom közös sorsának alakításában a társadalom minden egyes tagjától megköveteli az alapos politikai-ideológiai képzettségét, a társadalmi folyamatokat irányító törvényszerűségek beható ismeretét, minden egyes ember magas fokú erkölcsi és állampolgári felelősségét hivatása, a kötelezettségek és a demokratikus jogok gyakorlásában, személyes hozzájárulást igényel a társadalmi élet fejlődéséhez. Ebből az alapvetésből indul ki a párt Programja, amikor félreérthetetlen világossággal megfogalmazza és megindokolja azt a gondolatot, hogy „A kommunizmusba való áttérés megköveteli, hogy nagymértékben fejlődjék a kultúra, érteve ezen az adott pillanatban a társadalom birtokában levő ismereteket, amelyeket a termelőerők fejlődési foka, a tudomány és technika, az oktatás, az irodalom, a művészet, a tömegtájékoztatási eszközök színvonala határoz meg. A nép általános anyagi és szellemi civilizációjának színvonalát kifejező kultúra segíteni fog minden embert, hogy megértse a szükségszerűt s a történelem parancsát, s hogy tudatosan vegyen részt saját sorsának alakításában, a társadalom egyre magasabb fokra emelésében.”

Ezekből a megfontolásokból következik, hogy a művelődési tevékenység minden irányú kiterjedését minőségének megfelelő mértékű javulásának kell kísérnie, úgy hogy azzal a tartalommal, amelyet közvetít, minden kultúrértéknek késedelem nélkül, pontosan meghatározott társadalmi és emberi igényeknek kell megfelelnie. A sokoldalúan fejlett szocialista társadalom művelődése és még inkább a kommunista társadalomé egy egységes mag — az új típusú ember — köré kell hogy szerveződjék, mind nagyobb mértékben s egyre jobban kell kielégítenie az új világ gyakorlatából következő igényeket, meg kell felelnie annak az emberi problémáknak, amelyet éppen személysége sokoldalú megvalósítása vet fel. A holnapi szocialista Románia művelődési értékeinek a maguk átfogó és változatos, tudományos, művészi, irodalmi, filozófiai stb. formáiban egyre magasabb fokon kell magukba foglalniuk a megismerés újabb és újabb vívmányait, az értelmi és erkölcsi tökéletesedés hasznos eszközeit, a világ megismerésének és birtokba vételének egyre kifinomodottabb módozatait kell az ember rendelkezésére bocsátaniuk, az eddiginél jobban meg kell felelniük az emberi kreativitás fokának, annak a lehetőségnek, hogy az ember tükrözhesse és meghatározhassa önmagát.

Kétségtelen, hogy a párt X. kongresszusa óta eltelt évek folyamán, társadalmunk általános fejlődésével párhuzamosan, a megteremtett anyagi feltételek és az élenk szellemi tevékenységnek kedvező légkör eredményeként szocialista kultúránk szakadatlan gyarodását tapasztalhattuk. Az 1971 novemberi plenárison és az 1972-es Országos Konferencián elfogadott pártprogram újabb forradalmi lendületet adott egész művelődési életünknek, a létrehozott értékek és a kifejlesztett tevékenység minden szinten és az összes művelődési intézményekben még fokozottabb mértékben vált a szocialista tudat alakítása és fejlesztése, a szocialista etika és méltányosság elveinek a társadalmi életben való érvényesítése, az új ember alakítása tényezőjévé. Ezzel egyidejűleg mint a szellemi értékek nemzetközi cseréjének tevékeny részese, Románia ezen az úton is hatékonyan hozzájárult a népek kölcsönös megismeréséhez és közeledéséhez, a jelenkori világ békéjéhez és haladásához.

Mindezek a pozitív eredmények azonban — a pártprogram követelményeinek fényében — csak kiindulópontját alkotják egy olyan új dimenziókkal és erényekkel teljes, sokkal szélesebb körű és mélyebb kulturális tevékenységnek, melynek tartalmai a természet, a társadalom és az ember megismerése magasabb fokozatait kell hogy jelentsék, s amelynek még hűvebben kell tükröznie társadalmunk általános fejlődését az élet minden területén, az emberek közötti viszonylatokban, szellemi és erkölcsi haladásukban végbemenő forradalmi átalakulásokat. A kultúrának a maga minden eszközével az emberi élet minősége javítását előmozdító, döntő tényezővé kell válnia, nemcsak hogy az értékek olyan világát kell kínálnia, amelyben az ember magára ismerhet, hanem meg kell alkotnia önnön jövődéli képének modelljét is, a gondolat és érzékenység áhított tökélyének minden szépségével és gazdagságával. Ebből a szempontból a kultúra nem csupán az élet egyszerű tükrözése kell hogy legyen, hanem olyan tevékeny terület, amelyben a létrehozott értékek mintegy előrevetítik a kommunista életeszmény megvilágította új társadalmi valóságot. Az ember második természeteként a kultúrának új

eszményi szépségek erejével kell kiegészítenie napjaink világát, meg kell jelentenie nemcsak azt, ami van, hanem azt is, aminek lennie kell.

A kultúrának a sokoldalúan fejlett szocialista társadalomban betöltött helyét és szerepét csak akkor láthatjuk világosan, ha tisztázzuk a filozófiai dimenzióit annak a társadalmi és emberi problematikának, amelytől a művészet nem vonatkozthat el. Mint ahogy — s ez világosan kitűnik a párt Programjából — maga a kultúra sem létezhet és fejlődhet, ha nem hatja át a filozófia, ha értékrendje nem egy letisztult világnézet, a dialektikus és történelmi materializmus távlatában helyezkedik el. Ennek a tudományos, hazánk feltételeihez teremtő módon alkalmazott filozófiának a szilárd talajában gyökerezve, a párt Programja, miután a XI. kongresszus megvitatta és elfogadta, mindazok előtt, akik a kultúra területén tevékenykednek, éppúgy, mint az egész nép előtt, széles távlatot nyit és kijelöli a cselekvés kifogyhatatlan lehetőségeit. Kultúránk korlátlan fejlődésének útja: szerves beilleszkedésének útja a sokoldalúan fejlett szocialista társadalmat megvalósító és a kommunizmus felé haladó Románia haladásának.

Az egész nevelő tevékenység s a szocialista tudatformálás új humanizmus megteremtéséhez kell hogy vezessen, amelynek értelmében az ember a legfontosabb, s amelyben a magánérdek összefonódik az egész társadalom érdekével, biztosítva minden embernek, az egész néppel együtt, a jólétet és a boldogságot.

**Az RKP Központi Bizottságának a XI. kongresszuson
Nicolae Ceaușescu elvtárs előterjesztette Jelentéséből**